

K události premiéry nového českého dokumentárního snímku „Proč se cítím jako kluk?“, která se bude konat na letošním ročníku festivalu dokumentárního filmu v Jihlavě, jsme zpovídali jeho režisérku a dokumentaristku Kateřinu Turečkovou.

Pokud se člověk při natáčení dokumentu angažuje tak, jako vy, zavazuje se tím i k vytvoření určitého pouta. Ben se jevil jako sympatický chlapec. Jaký je vztah Vás dvou?

Postoj diváků k Benovi je právě často ambivalentní. Někomu se jevil jako velmi nesympatická postava, a někteří ho milovali. Myslím, že to je dáno tím, jak se do něj a jeho situace člověk dovede vžít. Já osobně s Benem zůstávám v aktivním kontaktu. Dá se říct, že jsme se stali přáteli, dokonce mě poprosil, jestli bych ho nevezala za jeho novou přítelkyni. Vidí ve mně otevřeného člověka, před kterým se nebojí mluvit o věcech, které vždycky nemůže nebo nechce řešit s rodiči.

I proto si umím představit Benovo nadšení, když jej kontaktoval někdo jako Vy, kdo mu v jeho okolí scházel.

Tak je to právě skoro úplně u všech. Nadšený z toho byl, a to z podle mě z dobrých důvodů. Jsem člověk liberální, profiluji se jako lesba, byla jsem ochotná tolerovat výkyvy jeho chování, a v tomhle kontextu jsem pro něj byla ideální člověk. Byla jsem schopná provázet ho tím prostorem, a to, že mě potkal, bylo pro něj přínosné.

Ptám se i z toho důvodu, že jste natočila mikroskopický film o translidech. Zajímalo by mě, jestli první přišel nápad na film nebo Ben.

Nemyslím si vůbec, že by se jednalo o mikroskopický film o translidech, tohle je mikroskopický film o Benovi. V žádné rovině to není zobecněno. Je to portrét jednoho člověka. Zobecnitelné na tom je to, že je šikanovaný, nepochopený. Určitě se nejedná o portér komunity, každý žije jinak.

Nápad na film přišel tak, že mě kontaktoval kamarád z internetu, s kterým se znám asi od patnácti let. Když mu bylo šestnáct, chtěl se zabít, a já mu tehdy napsala, ať to nedělá, že odejde do velkého města, a všechno bude v pohodě. Tak mi děkoval po mnoha letech. Za to, že to zvládl, že to pro něj bylo důležité, a tak jsem se začala ptát, jak žijí dnešní LGBT děti. Začala jsem pátrat na internetu, začala si psát s LGBT dospívajícími, radit jim, pomáhat, až jsem se ocitla u Bena v kuchyni.

Jak těžké bylo najít rodinu, která se nebude bát vystupovat v podobném dokumentu? Například postava otce se v něm vůbec neobjeví.

Bylo to složité, ale je to o způsobu, jakým s lidmi komunikujete. Do poslední chvíle do toho nechtěli jít. Důležité bylo to, že mě poznali, a zjistili, že mám čisté úmysly, že to myslím dobře. Strávila jsem s nimi půlrok, spoustu pátků, sobot i neděl, a za tu dobu poznali, že jsem vlastně obyčejný člověk, který na jižní Moravě v malé vesnici sám zažil své. Celé to bylo o vztahu, který jsme si vytvořili, a od chvíle, kdy jsem se u nich ocitla, jsem neoslovila žádnou jinou rodinu.

Když se film začal rodit jako nápad, měl se věnovat obecnému životu mladých LGBTQI lidí na vesnici, a tomu, jak jim v dospívání pomáhá internet a seznamky. Z internetu přitom ve filmu zůstala jen komunikace přes messenger. Proč z tohoto konceptu sešlo?

To je přirozený vývoj každého mého projektu. Začínáte s premisou, která se vám v danou chvíli jeví jako ideální, ale to se poté může měnit, klidně i ze dne na den. Velmi záleží na intuici, a když se chytnete té správné, tak už to jde samo.

Někteří trans lidé odbornou péči vůbec nevyhledávají. Je to tím, že jsou odborníci neerudovaní, nedostupní nebo v tom hraje roli strach?

Myslím, že všechno dohromady. Zprvu se bojí vyjít s tou věcí ven, a reálně ji řešit, protože je na ně vyvíjen neuvěřitelný společenský tlak, a zadruhé je to určitě absence kvalitní péče v celé České republice. Kvalitní sexuology bychom tu napočítali na jedné ruce. Je to i způsob, jakým se sexuologové k trans lidem chovají, a myslím, že tuhle práci by měli zastávat spíše terapeuté. Liberální úzus Světové zdravotnické organizace k této problematice je úplně jiný, než jaký je postoj českých sexuologů. Jsme zároveň jedna z posledních zemí v Evropě, kde jsou povinné sterilizace trans lidí, která je v naší zemi momentálně největším porušováním lidských práv. Je to zásah do integrity člověka, a žádný z našich sexuologů se vůči tomu nikdy neohradil. Sami vnímají trans lidi spíše v negativních konotacích, což je zde hluboce zakořeněno a určováno z mocenské pozice, kde sexuologové přebírají moc nad osudy lidí. Je tedy otázka, zda se tady vůbec bavíme o skutečné péči.

V závěrečných titulcích mohli diváci vidět i název hnutí Trans*parent, které se problematikou zabývá. Jak se na vzniku filmu podílelo?

S Trans*parentem jsme vyloženě konzultovali celou problematiku. Navzdory tomu, že mám sama mnoho přátel mezi trans lidmi, potřebovala jsem vědět, jak o takovém tématu uvažuje i taková organizace, jako je právě Trans*parent. Viktor Heumann (člen výboru hnutí Trans*parent, pozn. autora) mi potvrdil, že u nás neexistuje žádný úzus, jak přistupovat k trans lidem. Vycházela jsme hodně i s rozhovory s Jamie (členka hnutí Trans*parent, pozn. autora), která má stejnou sexuoložku jako Ben, navíc jsem před rozhovorem s DVTV absolvovala tříhodinové sezení s asi osmi trans lidmi, kteří se se mnou podělili úplně o všechno.

Ve filmu se objeví i rozhovor s ředitelkou školy. Opravdu s Vámi nikdo kromě rodiny nechtěl mluvit na kameru?

Ne. Komunikovala jsem s nimi i předtím. Zejména s ředitelkou školy jsem měla několik telefonátů. Musíte si ale uvědomit její realitu. Ona nechtěla komunikovat, protože se bojí.

Protože to nezná, a je to pro ni nové území?

Přesně tak. Protože nemá absolutně žádné informace. Když jsem zjišťovala, kde své informace získává, tak jsem zjistila, že to je ze stránek konference sexuologů, kde vedle sebe staví lesbu, trans ženu, pedofila a násilníka, a hází je do jednoho pytle. Tím také vznikl problém, aby se k tomu někdo vyjadřoval na kameru, což také ředitelka odmítla. A mělo to i větší přesah, chovala se i velmi nekorektně, což sice natočeno bylo, ale ve filmu jsme záběry nepoužili, jelikož jsme nechtěli ublížit ani rodině ani škole, každopádně to znovu vedlo k úvaze o tom, jak mocenská záležitost celá tahle problematika je.

Tak, jak jste částečně do děje zasáhla rozhovorem s ředitelkou školy, jste do děje zasahovala i v případě Vašich minulých filmů Iluze nebo Matrix. Co Vás donutilo vystoupit zpoza kamery do prostoru?

Mám pocit, že jsme to potlačovali, ale bylo to dáno především situací, kdy sám Ben vystoupil mimo kameru na konci dokumentu. Film byl původně stříhaný čistě bez mé osoby, a měla jsem v něm zůstat jen jako neutrální korespondentka přes messenger. Zjistili jsme ale, že právě tahle linka je na filmu to nejsilnější, a měli bychom ji podpořit. Alice Růžičková, která je má pedagogická vedoucí na FAMU, i zbytek štábu byl pro to, ať se v snímku objevím. I když je tvořený spoustou pojítek, jako jsou Benovy nové boty, zobrazování celé rodiny, messenger nebo virtuální světy, tohle jsme vyhodnotili jako nejpodstatnější. Rodina

sama navíc získávala většinu informací o problematice především z internetu, což celou situaci jen zhušťovalo.

Především matka rodiny na mě působila tak, že navzdory tomu, že se ještě nenaučila přijímat celou Benovu osobnost, snaží se dělat všechno pro to, aby mu porozuměla. Pomohl dokument rodině? Jaké jsou jejich dnešní vztahy?

Maminka pro Bena udělala co nejvíc mohla. Neměla o problematice žádné informace, a sama pochází z prostředí, které je velmi tradiční. Myslím si, že jim dokument určitě pomohl, ale Ben pořád nemá dostatečně kvalitní péči. To je fakt. Tím, jak je tu nastavené zázemí, jak jsou lidé informovaní, a jak tady vypadá péče o trans lidi.

Snad se tedy Benovi podaří dostat se do Prahy, jak si to přál.

Ale ne, to ta není realita, kterou on potřebuje. Řešení toho problému není „odstěhujeme se do velkých měst“. To není nic, co by nám v téhle situaci pomohlo. Je to na tom, aby společnost uznala realitu, která se momentálně uskutečňuje všude. Není podmíněna sociální situací jednotlivce ani inteligenčním kvocientem, děje se to všude. Řešením situace není dostat se do velkého města, protože Ben zatím není úplně dospělý. Potřebuje naopak větší klid, protože má určitou povahu, a na město není připravený. Tihle lidé často chtějí naplnit právě i zaužívané konzervativní rámce. Ben třeba nechce stát u myčky nádobí, protože to je „ženská práce“, a to se musí změnit. Proto není řešením vytažovat tyto lidi do velkého města. Společnost se musí proměnit. A začíná to samozřejmě u vysokého školství. Medicína se musí proměnit. Musí se proměnit politika. Návrh na zrušení povinné sterilizace trans lidí leží na Ministerstvu vnitra už rok, a nic se neděje.

Taková změna společnosti je ale ještě poměrně běh na dlouhou trať.

Samozřejmě, nikdo netvrdí, že ne. Zároveň tady ale jsou kroky, které udělat můžeme, a během na dlouhou trať nejsou. Jako třeba nesterilizovat lidi.

K tomu, aby se něco takového dalo do pohybu, je ale zapotřebí, aby se věci začaly hýbat seshora.

A tímto chceme ty lidi kofrontovat. Tady nejde o otázku genderu, nejde o otázku LGBT hnutí, nejde o otázku liberálního vnímání společnosti. Jde o to, že v České republice je určitá skupina lidí z ideologického hlediska sterilizována, a nemůže mít děti. A to už není diskuze o genderu.

V takovém případě by mohl Váš film pomoci při šíření takového poselství. Máte v plánu dostat ho k co největšímu počtu diváků?

Určitě. Chceme začít festivalem dokumentárního filmu v Jihlavě, a s postupem času budeme řešit promítání filmu na školách. Je ale problém z hlediska financování, protože chceme, aby na besedy jezdili právě i trans lidé. Nechci být sama nějakým poslem jen proto, že umím natočit film. Samozřejmě je důležitá komunikace škol. Máme jich už několik, které si film vyžádalo, takže si myslím, že to bude zajímavé.

Máte už v hlavě plány na další projekty?

Momentálně připravuju celovečerní debut. To je také zatím běh na dlouhou trať. Vidím to tak, že bych si na vývoj dala ještě aspoň rok, a poté budu mít čas si všechno pořádně připravit. Je to náročná práce, ale na druhou stranu jsou to důležité věci. Začínáte z toho popudu, že jsme si všichni pomáhali, když jsme byli mladší, abychom to přežili, a končíte u toho, že to reálně můžete proměnit. To je na celé věci nabíjející, a je to zároveň důvod, proč to dělám.